

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی کرمانشاه
دانشکده علوم توانبخشی

کتابچه معرفی رشته کاردرمانی

Occupational Therapy

تهیه و تنظیم:

گروه آموزشی کاردرمانی
دانشکده علوم توانبخشی
دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه

An introduction to Occupational Therapy

School of Rehabilitation Sciences
Kermanshah University of Medical Sciences

www.rehab.kums.ac.ir

واحدهای درسی مقطع کارشناسی کاردرمانی

در مقطع کارشناسی رشته کاردرمانی ۱۲۸ واحد درسی ارائه می‌گردد. از این میان ۲۰ واحد مربوط به دروس عمومی، ۲۸ واحد دروس پایه، ۵۶ واحد دروس اختصاصی و ۲۴ واحد نیز مربوط به دروس کارآموزی در عرصه می‌باشد. در جدول زیر به عنوان‌های دروس عمومی، پایه، اختصاصی و کارورزی این رشته اشاره شده است:

دروس رشته کاردرمانی	
دروس عمومی	مبانی نظری اسلام - اخلاق اسلامی - انقلاب اسلامی - تاریخ و تمدن اسلامی - آشنایی با منابع اسلامی - ادبیات فارسی - زبان عمومی - تربیت بدنی ۱ و ۲
دروس پایه	فیزیولوژی عمومی - آناتومی اندام‌ها - آناتومی سیستم اعصاب - روانشناسی رشد - مقدمه‌ای بر روانپزشکی - مقدمه‌ای بر ارتوپدی - نورولوژی - کمک‌های اولیه - آمار - فیزیولوژی اعصاب - آناتومی سر و گردن و تنه - آناتومی سطحی - روانشناسی مرضی - مقدمه‌ای بر روانپزشکی کودک - بیماری‌های داخلی - آشنایی با مبانی آزمایشات پاراکلینیک
دروس تخصصی	زبان تخصصی - مبانی کاردرمانی و توانبخشی - تئوری فعالیت - کینزیولوژی و بیومکانیک ۱ و ۲ - ارزشیابی عضلانی و اندازه‌گیری دامنه حرکتی مفاصل - کاردرمانی در بیماری‌های کودکان - کاردرمانی در اختلالات روانی اجتماعی ۱ و ۲ - کاردرمانی در عقب‌ماندگی ذهنی - مقدمه‌ای بر روش تحقیق در کاردرمانی - مشاوره در کاردرمانی - ساخت انواع اسپلینت - سمینار - مدیریت کاردرمانی - فعالیت‌های روزمره زندگی - فعالیت‌های هدفمند و تجزیه و تحلیل آن‌ها ۱، ۲، ۳، ۴ - رشد کودک - وسایل کمکی و اعضای مصنوعی در کاردرمانی - بازی و تفریح در کاردرمانی - جامعه‌شناسی در کاردرمانی - تکنیک‌های حرکت‌درمانی - گروه و روابط بین فردی
دروس کارآموزی	کارآموزی در عرصه (مشاهده بالینی روانی) - کارآموزی در عرصه روان ۱ و ۲ - کارآموزی در عرصه مستقل - کارآموزی در عرصه (مشاهده بالینی جسمانی) - کارآموزی در عرصه جسمانی ۱ و ۲ و ۳

فهرست مطالب

- ۰۱ کاردرمانی یا Occupational Therapy چیست؟
- ۰۳ تاریخچه رشته کاردرمانی در جهان
- ۰۴ تاریخچه رشته کاردرمانی در ایران
- ۰۵ حیطه‌های خدمات کاردرمانی
- ۰۷ نقش‌های تخصصی و حرفه‌ای کاردرمانگران
- ۰۷ ادامه تحصیل در رشته کاردرمانی
- ۰۸ آینده شغلی فارغ‌التحصیلان رشته کاردرمانی
- ۰۹ واحدهای درسی مقطع کارشناسی رشته کاردرمانی

آینده شغلی فارغ التحصیلان رشته کاردرمانی

با توجه به تنوع و گستردگی حوزه های فعالیت کاردرمانگران، امکان اشتغال بالایی برای این رشته وجود دارد. کاردرمانگران می توانند با توجه به میزان علاقه و تبحر خود در یک یا تعداد بیشتری از این حوزه ها مشغول به کار شوند. برخی محیط های کاری فارغ التحصیلان رشته کاردرمانی به شرح ذیل می باشد.

- بیمارستان ها (بخش های توانبخشی بیمارار ارتوپدی، روماتولوژی، نورولوژی، اونکولوژی، سوانح و سوختگی، نوزادان، کودکان، روانپزشکی و غیره)

• درمانگاه های هلال احمر

• مراکز توانبخشی سازمان بهزیستی

• مراکز روزانه توانبخشی روانی - اجتماعی

• سازمان آموزش و پرورش استثنائی

• مراکز نگهداری سالمندان

• کلینیک های خصوصی و غیره

انواع مختلف بیماری، ضایعه و یا نواقص جسمی و روانی در طول زندگی هر فرد از قبل از تولد تا پایان عمر (نظیر بیماری های مادرزادی اعم از جسمی و ذهنی؛ مشکلات ارتوپدی مانند انواع شکستگی، آرتروز مفاصل یا قطع عضو؛ بیماری های سیستمیک مانند سکته قلبی و دیابت؛ بیماری های نورولوژیک مانند سکته مغزی، ام اس یا ضایعات نخاعی؛ بیماری های روحی و روانی مانند افسردگی؛ انواع نقص عضو مانند نابینایی و ناشنوایی و غیره) می توانند وی را دچار ناتوانی و یا معلولیت کرده و مشارکت فرد در انجام کارها یا آکوپیشن های روزمره را دچار محدودیت نمایند. این محدودیت ها کیفیت زندگی افراد را به شدت تحت تأثیر قرار می دهند.

کاردرمانی چیست؟

با شنیدن نام رشته « کاردرمانی » عموماً در ذهن شنونده تداعی می شود که این رشته مربوط به شغل یا حرفه افراد است؛ اما باید دانست کار یا Occupation، مفهومی بسیار متفاوت، عمیق و گسترده داشته و برای درک درست از این رشته ضروری است در ابتدا با مفهوم آن آشنا شویم. منظور از کار یا Occupation، هر نوع فعالیت جسمی و ذهنی است که برای هر فرد معنی و ارزش شخصی یا ذهنی خاصی داشته و تحت تأثیر پیشینه فرهنگی، علایق و جنبه های معنی دار زندگی وی می باشد. این کارها یا فعالیت های جسمی و روانی، دربرگیرنده تمام حیطه های زندگی مانند فعالیت های روزمره، فعالیت های تفریحی، آموزشی و شغلی هستند.

کاردرمانی یکی از شاخه‌های علوم توانبخشی است. کاردرمانگران با به‌کارگیری روش‌های درمانی مبتنی بر کار یا آکوپیشن‌های روزمره افراد و تمرین درمانی بر پایه اصول علوم بیومکانیک، نوروساینس و روان‌شناختی، به ارزیابی، درمان (توانبخشی، بازتوانی یا نوتوانی) و مشاوره بیماران دچار ناتوانی جسمی، حسی، ذهنی و روانی اجتماعی در تمامی گروه‌های سنی می‌پردازد. هدف نهایی از این مداخلات غیر دارویی، توانمند کردن فرد با به‌کارگیری انواع روش‌های درمانی، استفاده از روش‌های جبرانی، تکنولوژی‌های کمکی، مشاوره فردی و خانوادگی و ارتقاء زندگی حرفه‌ای، سازگار کردن محیط با

توانمندی‌های باقیمانده فرد، کسب حداکثر استقلال و ارتقاء کیفیت زندگی و سلامت افراد است. درواقع کاردرمانگران علاوه بر مقابله با ناتوانی و جلوگیری از پیشرفت عوارض بیماری‌ها، فرد ناتوان را به محیط اجتماعی بازگردانده و استقلال عملکردی او را تسهیل می‌نمایند.

کاردرمانگران با تسلط کافی بر علوم مختلف فیزیولوژی، آناتومی و روان‌شناختی، یک برنامه جامع درمانی را به بیماران ارائه می‌دهند. در کاردرمانی، بیماری و تأثیرات آن در تمام ابعاد زندگی فرد مورد بررسی قرار می‌گیرد. یک کاردرمانگر مجرب باید بتواند با هوشمندی، مشکلات حرکتی، روانی، ذهنی و وابستگی‌های متعاقب آن‌ها را در فرد شناسایی و تجزیه تحلیل نماید و سپس فعالیت درمانی را به وی ارائه دهد که برای انجام آن انگیزه داشته باشد، باعث ایجاد احساس سودمند بودن و کفایت و عزت‌نفس شده و از لحاظ جسمی یا ذهنی به آن مشغول شود.

نقش‌های تخصصی و حرفه‌ای کاردرمانگران

نقش‌های حرفه‌ای کاردرمانگران در زمینه‌های ذیل ایفا می‌گردد. لازم به ذکر است این نقش‌ها به‌عنوان عضوی از تیم توانبخشی و در تعامل با دیگر اعضای تیم ارائه شده و با نظارت و تشخیص پزشک متخصص انجام می‌شود:

- مراقبت و درمان (شناخت نیازها و مشکلات فرد، تعیین اهداف متناسب با آن‌ها و انتخاب روش‌های درمانی مناسب، اجرای فعالیت‌های درمانی و ارزیابی مجدد از نتایج درمان)
- مشاوره و آموزش (در سطوح تیم درمان، فرد، خانواده و جامعه)
- مدیریت (اداره بخش کاردرمانی، مدیریت اجرایی برنامه‌های درمانی، همکاری و ارتباط با سایر اعضای تیم درمان و

مسئولین، گزارش مستند تمامی فعالیت‌های کاردرمانی به مسئولین

- پژوهش (ارائه و یا مشارکت در اجرای طرح‌های پژوهشی)

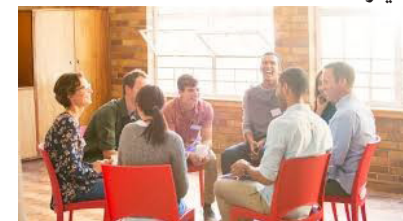

ادامه تحصیل در رشته‌ی کاردرمانی

امکان ادامه تحصیل فارغ‌التحصیلان کارشناسی رشته کاردرمانی در داخل و خارج از کشور فراهم است. در ایران کارشناسان کاردرمانی می‌توانند در مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری کاردرمانی ادامه تحصیل بدهند. علاوه بر این، آن‌ها می‌توانند رشته‌های دیگری نظیر آناتومی، مهندسی پزشکی، اپیدمیولوژی، نوروساینس، مدیریت توانبخشی، سالمندشناسی و غیره را برای ادامه تحصیل انتخاب نمایند.

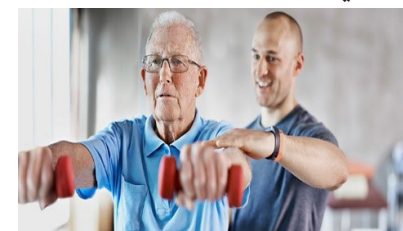
• انواع اختلالات روانی در بزرگسالان به دنبال افسردگی، اضطراب، اسکیزوفرنیا، اختلال خلق دوقطبی، ضعف و اختلال در مهارت‌های اجتماعی، اختلالات شخصیت و غیره.

• انواع اختلالات نورولوژیک در بزرگسالان نظیر سکته مغزی، ضربه و آسیب مغزی، مولتیپل اسکلروزیس یا MS، اختلالات شناختی، ضایعات نخاعی و غیره.

• بیماری‌ها و مشکلات دوران سالمندی نظیر آلزایمر و دمانس، مشکلات تعادلی، ضعف عضلانی و غیره.

• انواع مشکلات ذهنی و شناختی در کودکان به دنبال بیماری‌هایی مانند عقب‌ماندگی ذهنی، سندرم‌ها مانند سندرم داون، انواع اختلالات روان‌پزشکی (نظیر اختلالات نقص توجه و بیش‌فعالی، اختلالات طیف اوتیسم، اختلالات یادگیری، اختلالات رفتاری)، اختلالات متابولیک و غیره.

• بیماری‌های سیستمیک مانند سرطان، دیابت، بیماری‌های قلبی و غیره.

تاریخچه رشته کاردرمانی در جهان

کاردرمانی در جهان بانام Occupational therapy شناخته می‌شود و در برخی کشورهای اروپایی نظیر فرانسه، نام آن Ergo therapy است. شواهد اولیه استفاده از کار یا Occupation به‌عنوان یک روش درمانی، به قبل از میلاد حضرت مسیح توسط پزشکان یونانی برمی‌گردد. در اواخر قرن هفدهم، از کار و هنر برای درمان بیماران روانی در فرانسه استفاده شد و به دنبال اثربخشی آن، این روش از ابتدای قرن بیستم در کنار درمان‌های دارویی به‌طور گسترده مورد استفاده قرار گرفت. با پیشرفت علم پزشکی و کشف تأثیر جنبه‌های روانی بر اختلالات جسمی و بالعکس، علم کاردرمانی در هر دو حیطه‌ی ذهن و جسم مطرح گردید. درنهایت در

سال ۱۹۱۷، رشته کاردرمانی توسط انجمن کاردرمانی آمریکا باهدف استفاده از کار یا Occupation برای ارتقاء سطح سلامت و بهداشت افراد تأسیس شد.

با تأسیس فدراسیون جهانی کاردرمانی (WFOT) در سال ۱۹۵۲ که با همکاری ۱۰ کشور همراه بود، ارتباطات این رشته در سطح بین‌المللی مطرح گردید. این فدراسیون در سال ۱۹۵۹ به عضویت سازمان جهانی بهداشت درآمد و از سال ۱۹۶۳ نیز به‌عنوان یکی از سازمان‌های غیردولتی (NGO) در سازمان ملل شناخته می‌شود. این فدراسیون هم‌اکنون حدود ۷۰ عضو دارد که انجمن علمی کاردرمانی ایران نیز از سال ۲۰۰۴ به عضویت این فدراسیون درآمده است. سایت فدراسیون جهانی کاردرمانی «www.WFOT.org» پایگاه اینترنتی موثقی برای آشنایی شما با رشته‌ی کاردرمانی محسوب می‌گردد. شایان‌ذکر است که ۲۷ اکتبر نیز، روز جهانی کاردرمانی نام‌گذاری شده است.

تاریخچه رشته کاردرمانی در ایران

برای اولین بار در سال ۱۳۵۰ سازمان بهداشت جهانی، متخصصین کاردرمانی را جهت آموزش کاردرمانگر به ایران اعزام کرد. این متخصصین، آموزش‌های غیررسمی خود را به مدت ۲ سال در بیمارستان شفا یحییان تهران ارائه دادند. این برنامه در سال ۱۳۵۲ و با تأسیس مدرسه عالی توانبخشی رسمیت یافت. با توجه به نیاز جامعه به متخصصین کاردرمانی، این رشته در دانشگاه‌های دیگر نیز در سطح کشور بنا نهاده شد. در حال حاضر رشته کاردرمانی در بیش از ۱۲ دانشگاه کشور در مقاطع مختلف به صورت متمرکز و از طریق کنکور سراسری (رشته تجربی) دانشجو می‌پذیرد. دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه نیز به عنوان یکی از دانشگاه‌های

مطرح در غرب کشور از سال ۱۳۹۹ اقدام به پذیرش و تربیت دانشجو در مقطع کارشناسی کاردرمانی نموده و به مجموعه‌ی دانشگاه‌های آموزش‌دهنده‌ی این رشته در سطح کشور پیوسته است.

انجمن علمی کاردرمانی ایران در سال ۱۹۹۴ تأسیس شده و هرساله کنگره کاردرمانی ایران را با همکاری دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی و علمی کشور برگزار می‌کند. منشور اخلاقی کاردرمانی نیز در سال ۲۰۰۴ تصویب و ابلاغ شده است. انجمن کاردرمانی ناظر بر اجرای این منشور، از سوی کاردرمانگران کشور است. دسترسی به سایت انجمن علمی کاردرمانی ایران از طریق لینک «www.irota.ir» امکان‌پذیر است.

حیطه‌های خدمات کاردرمانی

چنانچه پیش‌تر هم اشاره شد، انواع مختلف بیماری، ضایعه و یا نواقص جسمی و روانی در طول زندگی هر فرد از قبل از تولد تا پایان عمر می‌تواند وی را دچار ناتوانی و یا معلولیت کرده و مشارکت فرد در انجام کارها یا آکوپیشن‌های روزمره را دچار محدودیت نمایند. کاردرمانگران به‌عنوان یکی از اعضای تیم توانبخشی می‌توانند به ارتقا سطح سلامت این افراد و بهبود کیفیت زندگی آنان کمک شایانی نمایند. به‌طور خلاصه می‌توان به برخی از این مشکلات و اختلالات در طول زندگی افراد به شرح ذیل اشاره کرد:

- مشکلات ناشی از محرومیت‌های حسی مانند نابینایی، کم بینایی، ناشنوایی، کم شنوایی و غیره.

- اختلالات تکاملی در گروه‌های در معرض خطر مانند نوزادان نارس.

- ضایعات ارتوپدیک در کودکان و بزرگسالان مانند انواع شکستگی و دررفتگی‌های اندامی، قطع عضو و غیره.

- انواع مشکلات جسمی حرکتی در کودکان به دنبال ناهنجاری‌های کروموزومی یا مادرزادی، فلج زایمانی، فلج مغزی، اسپینا بیفیدا و غیره.

- مشکلات ناشی از محرومیت‌های حسی مانند نابینایی، کم بینایی، ناشنوایی، کم شنوایی و غیره.